

ДІВЧАТА VS ХЛОПЦІ: СУЧАСНИЙ ДИТЯЧИЙ ДЕТЕКТИВ У КОНТЕКСТІ СУБКУЛЬТУРИ ДИТИНСТВА

У статті досліджується дитячий детектив у контексті субкультури дитинства. Такий підхід надає змогу виявити, що субкультурні атрибути породжують різноманітні варіанти жанрової дифузії. У результаті укладена типологія детективної прози для дітей, описані особливості функціонування ознак субкультур дівочтва / хлоп'яцтва в структурі творів.

Ключові слова: дитячий детектив, жанрова дифузія, субкультура дитинства, субкультура дівочтва / хлоп'яцтва, субкультурні атрибути.

В статье исследуется детский детектив в контексте субкультуры детства. Такой подход позволил выявить, что субкультурные атрибуты порождают различные варианты жанровой диффузии. В результате составлена типология детективной прозы для детей, описаны особенности функционирования черт субкультур девичества / мальчишества в структуре произведений.

Ключевые слова: детский детектив, жанровая диффузия, субкультура детства, субкультура девичества / мальчишества, субкультурные атрибуты.

The article deals with the problem of children's detective story in the context of childhood subculture. This approach allowed to identify that subcultural attributes give rise to different ways of genre's diffusion. As a result of research were composed typology of detective prose for children, described the main principles of subcultures "girlhood" / "boyhood" in the structure of work of art.

Key words: children's detective story, genre's diffusion, childhood subculture, subcultures "girlhood" / "boyhood", subcultural attributes.

Субкультура – один із засобів соціалізації та автономізації людини в суспільстві. Вона стала предметом досліджень у соціології, культурології, антропології, психології, педагогіці, а також літературознавстві. Російська дослідниця М. Осоріна в книзі «Секретний світ дітей у просторі світу дорослих» зазначає, що «дитяча субкультура виконує ті ж основні функції, що й культура дорослих» [10, с. 275]. Її головне завдання – зафіксувати вікові проблеми розвитку особистості в соціумі, спираючись на досвід попередніх поколінь дітей, та запропонувати можливі шляхи вирішення труднощів.

Дитячі детективи є невід'ємною складовою сучасної масової літератури для юних читачів. Цей жанр тісно пов'язаний з «індустрією дитинства»: він створює культових героїв і постачає сюжети для кінофільмів, телесеріалів і комп'ютерних ігор. Письменники, створюючи детективи для дітей, активно залучають знаки субкультури дитинства, що дає змогу розширити сюжетні межі творів, актуалізувати суттєві дискурси та адаптувати детективну інтригу для дитячої аудиторії. Ґрунтовне осягнення особливостей указанного жанру неможливе без комплексного аналізу його взаємодії із субкультурою дитинства, що зумовило **актуальність** цієї статті.

Мета дослідження – детальний аналіз функціонування елементів субкультури дівочтва / хлоп'яцтва в

структурі дитячих детективів. Передбачено вирішення таких завдань: уточнити поняття «субкультура дитинства»; укласти типологію дитячої літератури в контексті субкультури дитинства; виявити та описати знаки субкультур дівочтва / хлоп'яцтва в будові детективних творів для дітей. Об'єктом роботи стали тексти книжкових серій американських письменників К. Кін «Ненсі Дрю» (1930-2013) та Ф. Діксона «Брати Гарді» (1927-2013), російських – В. Гусева «Піратський детектив» (2001-2012) і В. Іванової «Щоденник гламурної нишпорки» (2009).

До аналізу специфіки репрезентації «індустрії дитинства» в дитячій детективній прозі звертаються зарубіжні науковці: Ш. Іннесс («Nancy Drew and Company: Culture, Gender, and Girls' Series, 1997»), Б. Кларк і М. Хігоннет («Girls, Boys, Books, Toys: Gender in Children's Literature and Culture»); статті К. Гілла («Hardy Camaraderie: Boy Sleuthing and Male Community in the Hardy Boys Mysteries», 2008), М. Моран («Nancy's Ancestors: the Mystery of Imaginative Female Power in *The Secret Garden* and *A little Princess*», 2001).

На сьогодні немає єдиного визначення «субкультури дитинства». Тому, базуючись на наступних дефініціях [1; 9; 7], пропонуємо власне робоче визначення: **субкультура дитинства** – загальноприйнятий у дитячій спільноті комплекс культурних елементів, який сприяє становленню особистості дитини та її

соціалізації в суспільстві: норми поведінки, етичні та моральні установки, моделі спілкування, побутовий устрій, захоплення, розваги, звичаї, імідж, фольклорно-літературна творчість.

Українська дослідниця Л. Маєвська виокремлює такі складові дитячої субкультури: дитячі ігри; дитяча літературна творчість; дитяче «законодавство»; дитяча специфічна лексика; дитяча сміхова культура; дитяча магія та вірування у потойбічні сили; дорослість дитячих роздумів про вічні істини; естетичні погляди дітей; заміна власних імен на прізвиська [8].

Тексти сучасної дитячої масової літератури в контексті дитячої субкультури пропонуємо умовно класифікувати на декілька типів залежно від вікової диференціації: «дитячі» – для молодшого віку (4-10 років); «підліткові» – для середнього віку (10-13 років); «юнацькі» – для старшого шкільного віку (14-16 років). Такий поділ пояснюється тим, що твори об'єднуються в групи, враховуючи потреби та психологічний розвиток юних читачів.

Так, дитячі детективи для дітей молодшого віку зазвичай мають спрощену детективну інтригу. Головним героєм може бути дорослий, дитина, представники тваринного світу. Процес розслідування для дітей – це гра, мета якої отримати перемогу над злочинцем. У детективній прозі для наймолодших чітко виражене протистояння добра і зла. Твори виконують виховну функцію, тому зазвичай злочинці визнають свою провину і перетворюються на добропорядних громадян. Обов'язково пропагується культ сім'ї та батьків. Персонажі спілкуються доступною, зрозумілою мовою. Тексти насичені атрибутами субкультури: дитячі забавки, іграшки, пісні тощо.

Провести однозначну межу між «підлітковими» та «юнацькими» дитячими детективами дуже складно, оскільки обидва жанрові різновиди у своїй структурі містять низку спільних ознак: теми та проблематика творів відбивають сучасні проблеми суспільства; центральними персонажами виступає дитина або група дітей; герої займаються розслідування крадіжок, кіднепінгу, вбивств; діти приміряють ролі нишпорок та користуються «класичними методами» (аналіз, синтез, узагальнення, «мозковий штурм»). Особлива увага приділяється проблемам підліткового світу і пропонуються «рецепти» їх розв'язання. Характерним є тяжіння до культури дорослих.

Незважаючи на наявність однорідних рис, типологізація залежить від смислового навантаження історії. Наприклад, у «підліткових» дитячих детективах дискурс насильства позбавлений так званої «чорнухи», порівняно з «юнацькими», де зустрічаються детальні описи місця та подробиць злочину (закривавлені або обезголовлені тіла) (серія Л. Р. Стайн «Жахливчики», 1992-2011). По-різному відтворюється й дискурс кохання, який у книжках для дітей середнього шкільного віку набуває відтінку «інфантильності»: герої прагнуть до надмірної романтики з рожевими сердечками – прогулянки під зорями, тримання за руки, поцілунки тільки в щоку (серія В. Іванової «Щоденник гламурної нишпорки»). У продукції для старших дітей персонажі відчують сильну закоханість, сексуальний потяг, між ними відбуваються пристрасні

поцілунки, обійми (оповідання серії «Ненсі Дру» К. Кін «Привид у Венеції»). Варто відзначити мовне оформлення творів, бо «юнацькі» дитячі детективи містять багато наукових та історичних фактів, тому в них широко представлена різноманітна термінологія (авіаційна, медична, правова, морська тощо).

Сьогодні дитяча книга є гендерно маркованою, вона віддзеркалює сучасні соціокультурні тенденції. Така диференціація чітко спостерігається в жанрі дитячого детективу, який відбиває особливості двох відмінних субкультур: «дівоцтва» та «хлоп'яцтва». Грунтуючись на запропонованому визначенні субкультури дитинства, розглядаємо **субкультуру дівоцтва / хлоп'яцтва** як частину загальної культури, яка створює необхідні умови для ідентифікації й соціальної адаптації дівчат/хлопців у соціумі, формує особливу систему цінностей, смаків, стиль і спосіб життя. Субкультурні елементи в дитячому детективі породжують різноманітні варіанти жанрової дифузії, яка залежить від читачьких потреб гендерно-вікових груп. Тому дитячий детектив тяжіє до взаємодії з казками, «жіночим» та «крутим» детективами, «жахливчиками», фантастикою, пригодницькими, дамськими та піратськими романами.

Класичним прикладом функціонування дитячої детективної белетристики в контексті субкультури дитинства/хлоп'яцтва є дві масштабні серії для тинейджерів творчого угруповання американських письменників «Синдикат Стратемейра» (“Stratemeier Syndicate”, 1905). У 1927 році світ побачило перше оповідання серії «хлопчакових» детективів – «Брати Гарді» (надруковане під псевдонімом Ф. Діксон). У 1930 році з'являється аналогічна серія для дівочої аудиторії – «Ненсі Дру» (під псевдонімом К. Кін).

Американський літературознавець К. М. Гілл у статті «Братерство Гарді: розслідування хлопців і чоловіча спільнота в детективах «Брати Гарді» (2008) [11] наголошує, що, попри ідентичність зовнішнього оформлення книжок, сюжетної лінії, типів таємниць, вони представляють дві різні життєві ідеології. Ці суміжні серії, на думку науковця, вирізняє вроджена схильність до взаємозв'язку детективу та гендеру й розбіжності в інтелектуальній природі, тобто в ході думок дівчат і хлопців як сищиків [11, с. 37]. Виходячи з цього, вважаємо, що «дівочість» або «хлоп'ячість» дитячих детективів криється в особистості центрального персонажа, а саме у його гендерній приналежності. Автор розширює детективну інтригу, вводячи до тексту різноманітні дискурси, теми та мотиви, які тим чи іншим чином гендерно маркують книги. Спосіб життя, особливості виховання, захоплення героїв впливають на підхід до розслідування та вибір методів і прийомів.

Образи хлопців/дівчат у дитячих детективах мають однакові загальні риси: гострий розум, добра фізична форма, винахідливість, відважність, вони не роздумуючи ризикують власним життям заради порятунку інших. Порівняння двох серій: «Брати Гарді» та «Ненсі Дру» – дало змогу виявити, що в образі дівчини-нишпорки підкреслюється її жіночність. Тому вона є втіленням «істинної леді» – дуже вихована, інтелігентна, стримана, охайна, схильна до глибшого

аналізу фактів. У деяких випадках Ненсі не соромиться проявити надмірну пристрасність й емоційність, що віддзеркалює стереотип поведінки, приписуваний жінкам, проте швидко заспокоюється і вже не ситуація керує нею, а дівчина бере її у свої руки. Джо і Френк Гарді – імпульсивні, мужні парубки, діють жорстко. Хлопці ведуть бесіду в «чоловічому стилі» – вдаються до залякування, щоб дізнатися правду.

Сюжетні лінії у книжкових серіях «Брати Гарді» та «Ненсі Дру» розвиваються у двох світах: жіночому та чоловічому. Герої взаємодіють винятково з представниками власної статі. Персонажі Ф. Діксона співпрацюють з чоловіками: батьком, друзями, жертвами, свідками, злодіями, тоді як героїня К. Кін, навпаки, переважно з жінками. Тобто всі ключові фігури в детективній історії є представниками певної гендерної групи. Жінки в оповіданнях про пригоди братів виконують традиційні ролі, які сформувався за часів патріархату. Наприклад, головна функція Лаури – матері Джо і Френка Гарді зводиться лише до того, щоб «кухувати і турбуватися про своїх синів та чоловіка» [11, с. 39]. Таким чином, у «хлоп'ячій» серії підкреслюється неспроможність жінки розгадувати таємниці, а зберігається стереотипне уявлення про її роль як хранительки сімейного вогнища. В «дівочих» книжках про детективні пригоди міс Дру характеристика чоловіків набуває негативного забарвлення – вони неухважні, розсіяні, менш ерудовані, з вузьким кругозором, тобто такі, що неспроможні вибудувати вірний ланцюг логічних умовиводів.

Центральні персонажі серії «Брати Гарді» розраховують не лише на власні сили та один на одного, а й на допомогу своїх друзів, яка є ключовою у врятуванні життя юних нишпорок. Іноді навіть першість у розслідуванні отримує їх батько Фентон Гарді [11, с. 42]. Це, у свою чергу, демонструє одну із головних складових «хлоп'ячої» субкультури – принцип чоловічої дружби та «братерства»: «Один за всіх і всі за одного!» Визначальним фактором успіху сильної статі є функціонування в межах міцної чоловічої спільноти. Саме ця ідея є наскрізним мотивом оповідань про Джо і Френка Гарді.

Ідеї емансипації жінки, її здатності вирішувати проблеми самостійно без сторонньої допомоги відбилися в образі Ненсі, яка презентує тип слідчого-одиначки. На вибір типу слідчого вплинув той факт, що героїня – єдина дитина в сім'ї та їй невідомо почуття «сестринства». На відміну від чоловіків, сила жінки криється у внутрішньому стрижні, мудрості та знаннях. Незважаючи на рід діяльності, жінка завжди й усюди проявляє свою сутність. Тому не дивно, що дівчина користується усілякими «викрутасами» при розслідуванні, які за своєю природою близькі до «жіночих хитрощів»: переодягається в жертву, вдається до прийомів блефу, маніпулює зловмисниками.

«Хлоп'ячість» та «дівочість» у книжкових серіях «Синдикату Стратемейра» виражається не тільки через образи центральних персонажів та їх підходи і методи ведення детективного ремесла, а й через знаки субкультури. Перше, що одразу кидається в очі, – це засоби пересування молодиків та юної героїні. Брати Гарді їздять на суто чоловічому транспорті –

мотоциклах. Ненсі, у свою чергу, обирає безпечну, комфортабельну машину-кабріолет. Такий вибір пояснюється тим, що хлопцям важливо віднайти драйв, відчуття жаги швидкості та виплеску адреналіну. Дівчата надають перевагу статусній і престижній автопродукції, яка є зручною та має привабливий вигляд.

Ще одним виявом двох відмінних субкультур є різниця у проведенні дозвілля. Джо і Френк полюбляють порпатися в гаражі, займатися спортом, сидіти з друзями у фастфуді. Міс Дру віддає перевагу спокійному відпочинку в традиційно «жіночих» формах: шопінгу, на пляжі, в подорожах різними країнами, на прогулянках з подружками. Вона часто відвідує світські раути.

Третя розбіжність пов'язана з дискурсом кохання. В одній серії він майже відсутній («Брати Гарді»), а в іншій – чітко виражений («Ненсі Дру»). Стосунки братів з подружками Келлі й Айолою зовсім не розвиваються і позбавлені романтики. Цікавими в оповіданнях про Ненсі є зв'язки «нишпорки у слідниці» з епізодичними персонажами, які не переходять із книги в книгу. Це свого роду міні-історії, які нагадують розповіданий у жіночій прозі (романах або детективах) «курортний роман», де описується перша зустріч, поцілунок, розвиток відносин і прощання. Любовний дискурс у текстах вказує, що, незважаючи на недитячий рід діяльності, юні нишпорки намагаються жити, як звичайні 17-річні підлітки.

Перші книжкові серії «Брати Гарді» та «Ненсі Дру» базуються на засадах «класичного» детективу, на кліше якого нашаровуються елементи інших субжанрів детективу. Сучасний дитячий детектив будується навпаки: в певний літературний жанр вводиться детективна інтрига. Це означає, що стилістику твору визначає той жанр, який лежить в основі, а процес розслідування – головну ідею. Причому підґрунтя твору має гендерну забарвленість.

Серія оповідань російської письменниці В. Іванової «Щоденник гламурної нишпорки» (2009) створена як зразок і подобою іронічного жіночого детективу, який у свою чергу наслідує традиції дамських романів. Особисте життя і проблеми 13-річної Сашулі Альошиної є провідною темою цих дитячих детективів, а слідча діяльність героїні – засіб увиразнення сюжету.

Книжкова серія «Щоденник гламурної нишпорки» сповнена атрибутами «субкультури дівочтва»: героїня веде щоденник і ділиться з ним найпотаємнішими секретами; має найкращу подругу, яка за законами жіночої прози є красунею, у той час як Саша має тип зовнішності «унісекс» [5]; має кумирів серед письменників, кіноакторів та співаків; колекціонує фотокартки та автографи зірок шоу-бізнесу; вірить у гороскопи, ворожіння та екстрасенсоріку; улюблена її книжкова серія – «Тільки для дівчаток» (видавництва «ЭКМО»); юній особі дуже подобається фотографуватися.

Окрім вищевказаних ознак, книги В. Іванової насичені численними рисами, які характерні для дівочої літератури. Твори авторки сповнені детальних описів одягу. Дівчина як типова представниця сучасного світу ганяється за «брендами», популярними фірмами – «Zaga», «Apple», «Stigma», «Swatch» та парфумами від світових дизайнерів – «Premier Jour» (Ніна Річчі),

«Ultraviolet», «Black XS» (Пако Рабан), «Black Code» (Джорджіо Армани). Грунтовні знання Саші в галузі моди дуже допомагають їй у розслідуваннях – дівчина має феноменальний нюх і може за запахом віднайти людину або скласти її портрет за загубленою річчю. Саша зі своєю подружкою Танюсиком часто вдаються до експериментів над своєю зовнішністю: перефарбовують волосся, заплітають африканські косички, роблять стрижки тощо. Мода та «поклоніння» брендам – маркер жіночої культури XXI століття. Сучасні дівчата прагнуть виглядати, наче з обкладинки модного журналу. Імідж успішної особистості доповнюють статусні та дорогі речі.

Класичним виявом субкультури «дівоцтва» в книжках російської письменниці є те, що з вуст головної героїні часто лунають стереотипні уявлення про чоловіків: *«Еще один любитель спецэффектов! И почему это все парни, включая моего отца, интересуются не сюжетом и игрой актеров, а всякими компьютерными играми?!»* («Флешка для зірки») [5]. У складних ситуаціях, коли щось йде не за планом дівчини, вона вдається до традиційної «жіночої» поведінки: *«Я наклонила голову, надула губки и изобразила обиженного ребенка. Прием сработал»* («Хто поїде до Сингапуру?») [5]. Ці приклади вказують на те, що модель поведінки та погляди на життя Саші Альшиної відображають специфічні риси «субкультури дівоцтва».

Серія В. Іванової має сентиментально-емоційну забарвленість, яка реалізована через дискурс кохання. Любовна історія юної нишпорки пов'язана з появою в класі новенького хлопця Олексія. Письменниця повною мірою використовує кліше, характерні для «дівочої» прози: боротьба за серце принца, бо майже усі дівчата їм зацікавилися; наявність «любовного трикутника»: один – між Сашею її крашою подружкою Танюсиком і Олексієм, другий – між Танюсиком, її хлопцем Сенею та Олексієм; головна героїня видає себе за іншу людину – парубок спочатку прийняв дівчину за представника сильної статі через її подвійне ім'я; опис зворушливих та романтичних моментів; «happy end» в історії стосунків. Традиції сентиментальної літератури дозволяють презентувати модель життя сучасних дівчат-підлітків, які мислять і живуть такими ж проблемами, як дорослі жінки.

Вияв «хлоп'ячої» субкультури можна прослідкувати на прикладі книжкової серії російського письменника В. Гусева «Піратський детектив» (2001-2012). Сама назва серії містить натяк, що основою текстів є пригодницькі романи, у яких події відбуваються переважно на воді – озерах, річках, морях тощо. Сюжет оповідань закручений навколо двох братів – Дмитра та Олексія, які борються, як і належить чоловікам, з особливо небезпечними злочинцями та бандитськими угрупованнями.

Піратська тема широко висвітлена в серії: оскільки тексти рясніють морською термінологією – рубка, рульовий, румб, зюйд, штурвал, капітан, матрос тощо; прикметами – корабель обов'язково повинен мати назву, бо без неї не буде вдачі; прислів'ями: чайка бродить по піску – моряку віщує нудьгу, ні пера, ні луски; центральні персонажі пересуваються на човнах, катерах, плотах, підводних човнах; представлений детальний, типовий образ моряка – пожила людина з

бородою та курильною трубкою; морський бій між човнами; наявний мотив пошуку скарбів – батько має карту, на якій позначено печеру в Білому морі, де сховані дорогоцінності; герої віднашли золото. Тобто перелічені ознаки вказують – ці твори зорієнтовані на «хлоп'ячу» аудиторію.

У книжках ставиться акцент на гендерній приналежності героїв. Тому постійно підкреслюється головна функція чоловіка – захищати родину та жінок. Наприклад, в оповіданні «Скелети у тумані» [2] молодший Олексій врятував сім'ю, коли на їх табір напали браконьєри. Вид відпочинку, заняття та обов'язки Дмитра й Олексія є стереотипними маркерами «хлоп'ячої субкультури». Центральні персонажі надають перевагу активному проведенню часу – походам, дальнім запливам, альпінізму. Брати відповідальні за побудову оселі, розпалювання вогнища, ловлю риби, полювання.

Характерною ознакою серії є часте використання кіноприйому «action», який дозволяє створити ефект напруження. Події розвиваються динамічно, вимагаючи від головних героїв миттєвої реакції та застосування, як правило, зброї або бойових мистецтв. Такі місця у творі демонструють уподобання хлопців, які захоплюються військовою справою, плануванням стратегії бою.

Таким чином, дитяча масова література як один із компонентів субкультури дитинства формується на основі її атрибутів. Специфіка їх презентації у творі зумовлює поділ дитячих детективів на «дитячі», «підліткові», «онацькі», «дівочі» та «хлоп'ячі». Доцільність пояснюється тим, що структурні складові субкультури набувають різного змістового наповнення залежно від вікової та статевої приналежності юних читачів.

Аналіз перших («Брати Гарді», «Ненсі Дрю») та сучасних книжкових серій («Щоденник гламурної нишпорки», «Піратський детектив») дитячих детективів дозволив виявити, що характерною особливістю цього жанру є функціонування творів у контексті «субкультури дівоцтва або хлоп'яцтва». Гендер у дитячому детективі визначає жанрову дифузю; побудову сюжету; тип таємниці; гендерну приналежність персонажів твору; образ головного героя та його підхід до процесу розслідування; коло другорядних тем, які виражаються через різноманітні дискурси (кохання, насильства, піратства тощо). Субкультурні знаки, у свою чергу, впливають на стилістику книги.

«Дівоча» або «хлоп'яча» забарвленість дитячих детективів проявляється через поведінку дитячої нишпорки, які копіюють стереотипну жіночу або чоловічу манеру поведінки. Дівчата за своєю природою велику увагу приділяють власній зовнішності, комфорту, середовищу в якому перебувають. Хлопці прагнуть потрапити у вир карколомних пригод, цікавляться предметами і речами, які задовольняють жагу швидкості і сприятимуть викиду адреналіну. Діти приміряють на себе ролі дорослих у тому, що займаються розслідуванням; виконують «споконвічні» функції жінок або чоловіків; представляють типові погляди та виголошують клішовані висловлювання представників обох статей.

Складність та багатогранність питання функціонування дитячого детективу в контексті субкультури дитинства не обмежується лише обраними нами аспектами й вимагає розширення текстової бази дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абраменкова В. В. Социальная психология детства: развитие отношений ребенка в детской субкультуре / В. В. Абраменкова. – М. : Моск. психол.-соц. ин-т ; Воронеж : МОДЭК, 2000. – 416 с. – (Серия «Библиотека школьного психолога»).
2. Гусев В. Пиратский детектив [Электронный ресурс] / В. Гусев // Детские остросюжетные книги. – Режим доступа : http://royallib.ru/author/gusev_valeriy.html.
3. Диксон Ф. Братья Харди [Электронный ресурс] / Ф. Диксон // Книги для детей. – Режим доступа : <http://mirknig.com/knigi/deti/1181281565-bratya-hardi-sbornik-proizvedenij-31-kniga.html>.
4. Иванова В. Дневник гламурной сыщицы [Электронный ресурс] / В. Иванова // Детская проза. – Режим доступа : <http://loveread.ws/series-books.php?id=2007>.
5. Кин К. Нэнси Дрю [Электронный ресурс] / К. Кин // Детский детектив. – Режим доступа : <http://www.kidsbook.ru/ru/1724-kjerolajjn-kin.-serija-knig-o-njensi-drju-39-knig.html>.
6. Кудрявцев В. Еще раз о природе детской субкультуры / В. Кудрявцев, Т. Алиева // Дошкольное воспитание. – 1997. – № 3. – С. 87–92.
7. Масвська Л. М. Деякі аспекти етносоціокультурної програми вивчення світу дитинства / Л. М. Масвська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : [зб. наукових праць]. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – Випуск 5. – Ч. 2. – Серія № 11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління. – С. 45–50.
8. Майорова-Щеглова С. Н. Детская субкультура – неинституционализированный сектор детства [Электронный ресурс] / С. Н. Майорова-Щеглова // Режим доступа : http://www.childsoc.ru/doc/child_sub_kult.pdf.
9. Осорина М. В. Секретный мир детей в пространстве мира взрослых / Марина Владимировна Осорина. – [4-е изд.]. – СПб. : Питер, 2008. – 304 с.
10. Gill C. M. Hardy Camaraderie: Boy Sleuthing and Male Community in the Hardy Boys Mysteries / C. M. Gill // The boy detectives : essays on the Hardy Boys and other / [edited by Michael G. Cornelius]. – Jefferson: McFarland & Company, 2008. – P. 35–50.

© Шулькова К. І., 2014

Дата надходження статті до редколегії 05.09.2014 р.